

TARLA BİTKİLERİ TARIMI VE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Rivveyde TUNÇTÜRK

Prof. Dr. Murat TUNÇTÜRK

İKSAD
Publishing House

TARLA BİTKİLERİ TARIMI VE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Rveyde TUNÇTÜRK

Prof. Dr. Murat TUNÇTÜRK

YAZARLAR

Prof. Dr. Hossein SHAHSAVAND HASSANİ

Prof. Dr. Murat TUNÇTÜRK

Prof. Dr. Rveyde TUNÇTÜRK

Doç. Dr. Ali Rahmi KAYA

Doç. Dr. Erol ORAL

Doç. Dr. Fatma KAYAÇETİN

Doç. Dr. Fatma MUNGAN KILIÇ

Doç. Dr. Haluk KULAZ

Doç. Dr. Ramazan GÜRBÜZ

Dr. Öğr. Üyesi Fevzi ALTUNER

Dr. Öğr. Üyesi Nadire Pelin BAHADIRLI

Dr. Öğr. Üyesi Solmaz NAJAFI

Dr. Öğr. Üyesi Tahsin BEYCİOĞLU

Arş. Gör. Dr. Burak ÖZDEMİR

Arş. Gör. Dr. Onur TEKİN

Dr. İshak BARAN

Dr. Murat KILIÇ

Öğr. Gör. Ezelhan ŞELEM

Öğr. Gör. Fatma Şenay DEMİREL YEŞİLMEŞE

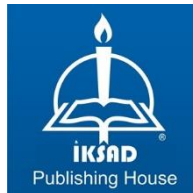
Öğr. Gör. Fatih ERDİN

Ziraat Yk. Mh. Aykan AYIŞIK

Ziraat Yk. Mh. Harun ALPTEKİN

Doktora Öğrencisi Yudum BURCU

Y. Lisans Öğrencisi Mehmet Emin ÇETİN

Copyright © 2023 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or
transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical
methods, without the prior written permission of the publisher,
except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other
noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic
Development and Social
Researches Publications®
(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)
TÜRKİYE TR: +90 342 606 06 75
USA: +1 631 685 0 853
E mail: iksadyayinevi@gmail.com
www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2023©

ISBN: 978-625-367-522-6

Cover Design: Arzu ALTUNTAŞ

December / 2023

Ankara / Türkiye

Size = 16 x 24 cm

BÖLÜM 3

MARDİN İLİNDE TARIMI YAPILAN BİTKİLERİN ETNOBOTANİK KULLANIMI

Yüksek Lisans Öğrencisi Mehmet Emin ÇETİN¹,

Doç. Dr. Fatma MUNGAN KILIÇ²

DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10428265>

¹ Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Biyoloji Bölümü Mardin, Türkiye. cecin-emin@hotmail.com, [Orcid ID: 0009-0001-5449-2800](https://orcid.org/0009-0001-5449-2800)

²Mardin Artuklu Üniversitesi, Kızıltepe Meslek Yüksekokulu, Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü, Mardin, Türkiye, fatmamungankilic@artuklu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6858-3458>

1. GİRİŞ

Türkiye, jeolojik, coğrafik ve iklimsel çeşitliliğinin verdiği avantajla dünyanın en zengin bitki örtüsüne sahip ülkelerden biridir. Türkiye'nin florasında yaklaşık 12.000 bitki türü bulunmaktadır (Güner ve ark., 2012). Avrupa'nın tamamında yaklaşık olarak 12.000 bitki türü mevcuttur (Tutin ve ark., 1980). Avrupa'daki bu türlerin yaklaşık olarak 2.750 tanesi endemiktir. Türkiye'deki endemik tür sayısı ise 4.000 civarı olarak rapor edilmiştir (Güner ve ark., 2012).

Mardin, coğrafi konumu, topografik yapısı ve ekolojik faktörlerle ilişkilendirilen zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Türkiye florası kayıtlarına göre, Mardin'de 60'ı endemik tür olmak üzere toplamda 620 bitki taksonu yetişmektedir (Davis, 1988).

1.1. Etnobotanik Terimi ve Tarihi

Etnobotanik, bitkiler ile insanlar arasındaki etkileşimi ele alan bir bilim dalı olarak ifade edilmektedir. Etnobotanik terimi ilk defa Amerikalı bitki bilimci John W. Harshberger tarafından 1895 yılında yerel toplulukların bitki kullanımı üzerine çalışırken kullanıldı. 1896'da yayınlanan "etnobotanik ilkeleri" başlıklı çalışması genellikle etnobotanik araştırmaların dönüm noktasıdır (Balick ve Cox, 1996). Harshberger, etnobotanik konseptini "yerli toplulukların bitki kullanımı" anlamında ele almıştır (Harshberger, 1895; Ertuğ, 2004). Etnobotanik kavramı, Türkçede genellikle "toplum hekimliği, toplum sağlığı, toplum botaniği" gibi benzer kavramlarla çevrilir. Bugünlerde "etnobiolog" kelimesi de kullanılmaktadır. Halk hekimliği en fazla "etnotıp, halk tıbbı" gibi isimlerle adlandırılır. Halk Tıbbı, kuşkusuz en fazla incelenen alandır. Ülkemizin hemen hemen her yerinde özellikle tıbbi bitkilerle ilgili bilgiler nesilden nesile ulaştırılarak günümüze kadar gelmiştir (Yıldırım, 2004). Hastalıkları tedavi etmek için tıbbi bitkilerden faydalanma alışkanlığı günümüzde giderek "seçenek tıp," "geleneksel tıp" veya "tamamlayıcı tıp" gibi adlarla sürekli artış göstermektedir (Ersöz, 2012; Kırıcı, 2015). Diğer yandan, etnobotanik araştırmaları

günümüzde tıp, coğrafya, ekoloji, arkeoloji, tarih, kimya, biyomühendislik, farmakoloji, genetik, antropoloji, mikrobiyoloji, tarım, etnomitoloji, ekonomi, farmakognezi ve etnomikoloji gibi bilim dallarıyla sıkı bir bağ içindedir (Sadıkoğlu, 1998). İnsanoğlu var olduğundan beri ısınma, kişisel bakım, beslenme, yaşam alanı, giyinme benzeri zorunlu ihtiyaçlarını her zaman bitkilerden karşılamıştır (Gezgin, 2010; Ertuğ, 2014). Yerel kültürle bütünleşen ve kültürün bir parçası haline gelen etnobotanik bilgilerin yada Anadolu'nun bitki bilgeliliğinin yok olmaması için etnobotanik incelemelere gerek duyulmaktadır. Hususi olarak geleneksel halk ilaçları üzerinde yapılan ilmi çalışmalar, yeni ilaçların keşfedilmesine katkıda bulunacaktır. Halk tarafından tedavi maksadıyla ve doğal olarak yetişen bitkilerle ilgili araştırmalar sayesinde eczacılık ile tıpta önemli kazanımlar elde edilmiştir (Kendir ve ark., 2010).

1.2. Mardin Hakkında Genel Bilgi

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan Mardin, 8891 km² alanıyla ülkemizin %1,1'lik bir bölümünü oluşturuyor. Kuzeyinde Diyarbakır, batısında Şanlıurfa, , doğusunda Siirt, Batman ve Şırnak, güneyinde ise Kamışlı (Suriye) ile komşudur. Mardin ilinin ilçeleri şunlardır: Artuklu, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Midyat, Dargeçit, Nusaybin, Savur, Yeşilli ve Ömerli. Mardin 39°56'-42°54' doğu meridyenleri ve 36°55'-38°51' kuzey enlemleri arasında konumlanmıştır. Rakım ise yaklaşık 1.083 metredir.

Mardin'in arazi yapısı fiziksel olarak incelendiğinde, kuzey bölgesinin dağlık ve engebeli olduğu, güney bölgesinin ise geniş düzlüklerden oluştuğu gözlemlenir. Yükselti, güneyde 400-600 metre arasında değişirken kuzeyde 1400 metreye kadar çıkabilmektedir. Artuklu ilçe merkezi, 1000 metrenin üzerinde bir yükseltiye sahiptir. Mazıdağı, Ömerli, Savur gibi ilçelerde rakım yaklaşık 1000 metre civarındadır. Yükseltinin fazla olduğu kuzeydeki engebeli bölgelerde kısmen tarım yapılabilir. Genellikle bu bölgelerde tarımsal faaliyetler

akarsu vadilerinde gerçekleştirilir. Yükseltinin daha düşük olduğu güney ovalarında ise tarım faaliyetleri daha yoğundur (Arslan ve Karadoğan, 2007; Demir, 2010; Bayşu, 2018; Anonim 2019a, 2019b).

Mardin, iklim açısından Akdeniz iklimi ve karasal iklimin benzer özelliklerini yansıtır. İlin kuzey kesiminde bulunan yüksek dağlar büyük ölçüde etkilidir. Kışın yüksek basınç, kış mevsiminin sert geçmesine neden olmaktadır. İl genelinde yazlar oldukça sıcak ve karasal iklimin belirgin niteliklerini göstermektedir. Yalnız Nusaybin, Savur ve Derik ilçelerinde zeytin ve pamuk gibi ürünlerin tarımının yapılması, bu bölgelerin mikroklima özelliklerini yansıttığını göstermektedir (Anonim, 2019a).

Mardin ilinde baskın iki farklı toprak türü gözlemlenmektedir. En yaygın toprak grubu kahverengi orman topraklarıdır ve bu topraklar toplam alanın %46.65'ini kaplar. Kırmızımsı kahverengi topraklar ise toplam alanın %42.57'sini oluşturur. Bazaltik topraklar Derik ilçesinin batısında %5.17 oranında bulunurken, yine Derik ilçesinin doğusunda kireçsiz kahverengi orman toprakları %2.37 oranında mevcuttur. Artuklu ilçesinin güneyinde, Nusaybin'in kuzeydoğusunda ve Midyat'ın bazı bölgelerinde bulunan doğu-batı yönlü uzanan dağların güney taraflarında kolüvyal topraklar %3.61 oranındadır. Ayrıca alüvyal topraklar da %0.43 oranında görülür.

1.3. Mardin İlinde Tarım Faaliyetleri

İlin toplam alanı 889.100 dönüm olarak, % 43.35'i tarım arazisi, % 32.12'i iskan alanları ile kullanım dışı bölgeler, % 18.33'ü orman alanı, % 6.18'i mera ve çayırlıktır. Dağlık bölgeler kuru bahçe tarımına uygunken, ovalar daha çok sulama tarımı için elverişlidir. Kültür bitkileri olarak fıstık, badem, incir, ceviz, kiraz, üzüm ve kayısı yetiştirilmektedir. Özellikle Yeşilli kirazı ünlüdür ve her yıl festivallere ev sahipliği yapmaktadır. Tarım ürünleri olarak en fazla buğday, arpa, mercimek, bamya, karpuz, sivri biber, domates, acur, salatalık, kavun, sarımsak

havuç ve soğan yetiştirilmektedir. Bağcılık bölgede önemli bir şekilde gelişmiştir (Demir, 2010; Aydın, 2019).

1.4. Mardin İlinde Etnobotanik Alanında Önceki Çalışmalar

“Mardin (Güneydoğu Anadolu Bölgesi) Zembilleri Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma” başlıklı çalışmada Akan (2013), Nusaybin Midyat, Kızıltepe ve Akarsu bölgelerinde sepetçilik el sanatında odunsu bitkilerin sepet yapımı ve işlenmesi sürecini incelemiştir. Bu alanlarda, 6 farklı bitki türünün sepet yapımında kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırma, bu bölgeye özgü sepetlerin adlarını, ağaçların nasıl işlendiğini, bitkilerin hem bilimsel hem de yerel isimlerini ve temin edildikleri kaynakları detaylı bir şekilde ele almıştır.

Arasan (2014) adlı araştırmacı tarafından “Savur Bölgesinde Tıp Alanında Kullanılan Bitkiler ve Bu Bitkilerin Kullanım Alanları” başlıklı yüksek lisans tezinde, tedavi amaçları doğrultusunda kullanılan 43 farklı bitki ailesine ait 96 bitki türünün belirlendiği gözlemlenmiştir.

Arasan ve Kaya (2015) tarafından yürütülen “Savur (Mardin) yöresinde halk hekimliğinde kullanılan Asteraceae familyasına ait bazı önemli bitkiler” isimli araştırmada, tedavi amaçlı kullanılan 8 bitki yer almıştır.

Arasan ve Kaya (2015) adlı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen "Savur (Mardin)'daki diyabet hastalığına karşı kullanılan bazı folklorik bitkilerin kullanım alanları" başlıklı çalışmada, halk kültüründe bulunan 10 farklı bitkinin kullanım özellikleri yer almıştır.

Arasan ve Kaya (2016) tarafından yürütülen "Mardin'in Savur ilçesinde tıp alanında değerlendirilen Lamiaceae familyasına ait önemli bazı bitkiler ve kullanım alanları " başlıklı çalışmada, ilişkin familyaya ait 6 farklı bitki türünün tıbbi kullanımına dair bilgiler yer almıştır.

İzgi (2017) tarafından sunulan "Mardin ili ve çevresindeki florada bulunan bitkilerden tedavi yöntemleri" başlıklı bildiride, 24 bitkinin hem

yöresel hem de bilimsel isimleri yer almış ve bu bitkilerin 39 farklı hastalığın tedavisindeki özellikleri tespit edilmiştir.

Akgül ve ark. (2018) tarafından gerçekleştirilen " İpek Yolunda Kültürlerin Buluştuğu Bir Şehir Olan Midyat'ta (Türkiye) Etnobotanik Bir Çalışma" başlıklı araştırmada, Midyat ilçesinde 92 farklı bitkinin kullanım amaçları analiz edilmiştir. Bu bitkilerin %35'inin tıbbi, %22'sinin gıda, %13'ünün hayvan yemi, %7'sinin süs bitkisi-boya, %6'sının süpürge, %4'ünün koku ile %4'ünün bitkisel çay yapımında kullanıldığı saptanmıştır.

Yeşil ve ark. (2019) tarafından gerçekleştirilen "Çok Kültürlü Bir Bölge Olan Yeşilli'de (Mardin-Türkiye) Yabani Yenilebilir Bitkiler" başlıklı çalışmada, yörede tüketilebilen 31 farklı bitki familyasına ait 57 cins ve 74 farklı bitkinin mevcut olduğu belirlenmiştir. Bu bitkilerin 46'sının sebze, 14'ünün ise meyve olarak tüketildiği belirlenmiştir.

Kılıç (2019) "Artuklu (Mardin) bölgesinde yetişen bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma" adlı doktora tezinde, 51 ayrı familyaya ait 151 cins ve toplamda 255 bitki taksonun etnobotanik özellikleri araştırılmış, bu bitkilerin 153'ünün gıda, 161'inin tıbbi ve 20'sinin hayvan yemi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Eksik (2020) tarafından "Mardin ili Artuklu, Ömerli ve yeşilli ilçelerinin bazı köylerinde etnobotanik çalışma " adlı araştırmasında, 60 familyaya ait 225 takson yer almıştır.

Yapılan çalışmalardan elde edilen veriler sonucunda halk tarafından kullanılan ve tarımı yapılan bitkiler hakkında bilgiler tablo 1'de verilmiştir.

Tablo1. Mardin İlinde Tarımı Yapılan Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri

Familiya Adı	Tür Adı	Yöresel Adı	Etnobotanik Özelliği-Kullanım Amacı	Kaynak
Anacardiaceae	<i>Rhus coriaria</i> L.	Sumak, Sımak	Gıda (baharat), tıbbi	Kılıç, 2019; Eksik,2020
Apiaceae	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Kişniş, Gızbara, Gijnij, Kısberfto	Gıda(baharat), tıbbi	Kılıç, 2019; Eksik,2020
Apiaceae	<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Maydanoz, Bağdunis	Gıda, tıbbi	Akgül ve ark. 2018; Eksik,2020
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz,Guz, Cevz, Gevzê	Gıda, tıbbi, yakacak, diş beyazlatma, boyar madde	Kılıç, 2019; Eksik, 2020
Lamiaceae	<i>Mentha x piperita</i> L.	Nane, Nihne	Gıda, tıbbi	Kılıç, 2019; Eksik,2020
Lythraceae	<i>Punica granatum</i> L.	Nar, Hinar	Gıda, tıbbi, boyar madde, sepet yapımı	Eksik,2020
Moraceae	<i>Ficus carica</i> subsp. <i>carica</i> L.	İncir, hejir, Rışık, Zerdık,Tin, Têno	Gıda, tıbbi	Arasan, 2014; Kılıç, 2019; Yeşil ve ark. 2019; Eksik, 2020

Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	Akdut, Tu, Dara tu, Tuyehelbi, Tû,Tûs, Tutso	Tıbbi, gıda, hayvan yemi, toprak altı suyu bulma, ısı kaynağı, ev aleti, yapı malzemesi,	Arasan, 2014; Kılıç, 2019; Eksik, 2020
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Karadut, Tuşemi, Tuyeşami	Tıbbi, gıda, hayvan yemi, toprak altı suyu bulma ısı kaynağı, ev aleti, yapı malzemesi,	Kılıç, 2019; Eksik, 2020
Oleaceae	<i>Olea europaea</i> L. subsp. <i>europaea</i>	Zeytin, Zeytun	Gıda, tıbbi, yağ yapımı, sabun yapımı, tesbih yapımı	Arasan, 2014; Kılıç, 2019; Yeşil ve ark. 2019; Eksik,2020
Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Semiz Otu, Pırpar	Gıda	
Rosaceae	<i>Amygdalus communis</i> L.	Badem,Beif, Behiv,Fırk, Luğze	Gıda, tıbbi, yakacak, yapıştırıcı, yağ yapımı, sabun yapımı	Arasan, 2014; Kılıç, 2019; Eksik,2020
Rosaceae	<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench	Kiraz, Karesi	Gıda, tıbbi	Kılıç, 2019; Eksik,2020
Rosaceae	<i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Mill. var. <i>mahaleb</i>	Mahleb, Kenner, Ğılğılık	Gıda, tıbbi, sakız yapımı	Kılıç, 2019; Eksik,2020

Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.	Asma,Daratri, Tri, Inb, Isvet, Hısrım, Mazruna,Inbê	Gıda, tıbbi, sepet yapımı, inanç	Arasan, 2014; Akgül ve ark. 2019; Kılıç,2019; Eksik, 2020
----------	-----------------------------	--	--	--

SONUÇ

Bitkilerin kökeni insanlık tarihi kadar geçmişe dayanmaktadır. Bitkilere dair tüm bilgiler asırlar boyu nesilden nesile günümüze kadar süre gelmiştir. İnsan ile bitki etkileşimini tüm unsurlarıyla ele alan etnobotanik bilimi sayesinde, bitkilere ilişkin çok öncesinden keşfedilmeyen özellikleriyle birlikte bitkilerin kullanımına ilişkin pek çok yenilikçi bilgiler de ortaya çıkmaktadır.

Mardin ilinde tarımı yapılan bitkilerin etnobotanik kullanımına bakıldığında; gıda, tıbbi, yapı malzemesi, ısı kaynağı ve diğer çeşitli amaçlar için kullanıldığını göstermektedir. Bu bitkiler, yöresel mutfakların vazgeçilmez birer bileşeni olarak kullanılmaktadır. Baharat olarak yemeklere özgün tatlar katmaktadır. Ayrıca, bazı bitkiler ev aletlerinin yapımında, hatta toprak altı suyu bulma işlemlerinde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu bitkiler, Mardin'in kültürel mirasına ve yerel ekonomisine katkı sağlaması bakımından büyük bir değere sahiptir. Bu bitkilerin tıbbi potansiyelleri, yerel bilginin önemli bir parçasını oluşturur ve gelecek nesillere aktarılması gereken bir miras olarak görülmelidir.

KAYNAKÇA

- Akan, H. (2013). Mardin (Güneydoğu Anadolu Bölgesi) Zembilleri Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi Uluslararası Dergisi, 1(1)*: 21-31.
- Akgul, A., Akgul, A., Senol, S. G., Yildirim, H., Secmen, O., Doğan, Y. (2018). An ethnobotanical study in Midyat (Turkey), a city on the silk road where cultures meet. *Journal of ethnobiology and ethnomedicine, 14(1)*: 12.
- Anonim, (2019a). <http://www.mardinimiz.com/cografya.htm>., Erişim tarihi: 30.10.2023.
- Anonim, (2019b). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mardin#Konum>, Erişim tarihi: 30.10.2023.
- Arasan, Ş. (2014). *Savur (Mardin) Yöresinde Halk Hekimliğinde Kullanılan Bitkiler ve Kullanım Alanları*. (MSc), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Van, Türkiye.
- Arasan, S., Kaya, I. (2015). Some important plants belonging to Asteraceae family used in folkloric medicine in Savur (Mardin/Turkey) area and their application areas. *J Food Nutr Res, 3*: 337-340.
- Arasan, S., Kaya, I. (2015). Some Important Plants Used Against Diabetes In Folkloric Medicine In Savur (Mardin/Turkey) Area And Their Application Areas. *Scientific Papers-Series A, Agronomy, 58*: 128-13.
- Arasan, Ş., Kaya, İ. (2016). Savur (Mardin/Turkey)'da Halk Hekimliğinde Kullanılan Lamiaceae Familyasına Ait Önemli Bazı Bitkiler ve Kullanım Alanları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 26(4)*: 512-516.
- Arslan, H., Karadoğan, S. (2007). *Mardin Şehrinin Sitüasyonu ve Yer Seçiminde Etkili Olan Coğrafi Faktörler, Makalelerle Mardin 2*:

Ekonomi, Nüfus, Kentsel Yapı. Mardin: Mardin İhtisas Kütüphanesi Yayınları.

- Aydın A. (2019). Mardin ilinde tarım sektörünün potansiyeli ve geleceği: sorun ve fırsatlar. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(29): 290-296.
- Balick, M.J., Cox, P.A. (1996). *Plants, People, And Culture: The science of ethnobotany*. Scientific American Library, New York.
- Bayşu, İ. (2018). *Mardin ilinin Kalkınmasında Coğrafi Faktörlerin Etkisi*. (MSc), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, Türkiye.
- Davis, P.H. (1988). *Flora of Turkey and East Aegean Islands, Vol. 10*, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Demir, M. M. (2010). *Mardin Şehri*. (MSc), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.
- Eksik, C. (2020). *Mardin ili Artuklu, Ömerli ve yeşilli ilçelerinin bazı köylerinde etnobotanik çalışma*. (MSc), Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Ana Bilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye.
- Ersöz, T. (2012). Bitkisel ilaçlar ve gıda takviyeleri ile ilgili genel yaklaşım ve sorunlar. *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi Türk Eczacıları Birliği Yayını* 27-28.
- Ertuğ, F. (2004). Etnobotanik çalışmaları ve Türkiye’de yeni açılımlar. *Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi* 18:181-187.
- Gezgin, D. (2010). *Bitki mitosları*. Sel yayıncılık, 1. baskı, Çemberlitaş, İstanbul.
- Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M., Babaç, M.T. (2012). *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını, İstanbul, Türkiye.

- Harshberger, J.W. (1895). Some new ideas: The plants cultivated by aboriginal people and used in primitive commerce. *The Evening Telegraph (daily) Philadelphia* 64 (134): 2
- İzgi M.N. (2017). Intent-to-treat medicinal plants found in the flora of mardin province of turkey and neighborhood. *International symposium on medicinal, aromatic and dye plants, 1* (1): 8.
- Kendir, G., Güvenç, A. (2010). Etnobotanik ve Türkiye’de etnobotanik çalışmalara genel bir bakış. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi* 30:49-80.
- Kılıç, M. (2019). *Artuklu (Mardin) Yöresinde Yetişen Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma*. (PhD), Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Manisa, Türkiye.
- Kırıcı, S. (2015). Türkiye’de tıbbi ve aromatik bitkilerin genel durumu. *Türktob Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi* 15: 4-11.
- Sadikoğlu, N. (1998). *Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi*. (Yayımlanmamış MSc). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Tutin, G.T., Burges, N.A., Chater, A.O., Edmondson, J.R., Heywood, V.H., Moore, D.M., Valentine, D.H., Walters, S.M., Webb, D.A. (1980). *Flora Europaea, Vol. I-V*, Cambridge Univ. Press., Cambridge
- Yeşil, Y., Çelik, M., Yılmaz, B. (2019). Wild edible plants in Yeşilli (Mardin-Turkey), a multicultural area. *Journal of ethnobiology andethnomedicine*, 15(1): 52
- Yıldırım, Ş. (2004). *Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği*. Kebikeç, Alp Matbaası, Ankara, Türkiye.

ISBN: 978-625-367-522-6